

in hem onderdrukt of gedood door zijn overgang. Waar niets is, valt niets te verliezen.

Zelfs in de figuur-uitbeelding, waarin Jan Steen zulk een rijkdom van afwisseling gaf, miste hij alle verbeelding. Zijn figuren zijn geen op natuurlijke wijze daar huizende wezens, maar zitten „model” (vandaar de op den duur zoo irriteerende fout, dat zij merkbaar poseeren). Geen is er bij, uit het hoofd, naar de herinnering, gedaan. Hieruit blijkt zonneklaar, dat hij n a a r d e n g e e s t een stillevenschilder was: een schilder, die de pijnlijk-langdurige waarneming van noode had, waar feitelijk alleen de doode dingen het noodige zit-geduld voor hebben.

Het eeuwige is zeer zeker in de kunst te benaderen langs den weg der contemplatie (en Vermeer zou even groot als Rembrandt kunnen wezen, hoewel de in hooghartigheid geestelijke eenzaamheid van Rembrandt niet synoniem mag worden gesteld met het monnikschap van Vermeer, zoodat zij niet stoelen op denzelfden wortel!) maar het moet een philosophische fout worden geacht, in het stilleven-interieur den mensch op te nemen en dan zijn meerwaarde (als l e v e n d wezen) weg te werken. Het gaat niet om een religieuze gelijkheid van g e n e g e n h e i d tegenover levende en doode natuur, of een pantheïstische gelijkheid van g e v o e l tegenover levende en doode natuur, maar om de gelijkheid van a f f e c t (die onwaar is).

Wat in het landschap kan, kan niet in het interieur. In het interieur p r a e d o m i n e e r t de mensch (niet picturaal, maar magisch-geestelijk) en dat mag niet worden vervlakt en uitgedreven ter verkrijging van een sereene eenheid. De mensch is, óók in rust (in rust zelfs méér dan in actie), niet een neutraal voorwerp, maar een met geestelijk magnetisme geladen wezen, wiens aanwezigheid men v o e l t, ook wanneer men hem in den rug heeft. Vermeer heeft zich niet b o v e n die waarheid verheven, maar zich er aan onttrokken. Wel sluit de contemplatie een „zekere” neutraliteit in tegenover de omgeving, maar de v o l m a a k t e neutraliteit is alleen in den dood denkbaar, gelijk ook de duivel eerst met den dood wordt uitgedreven.

(Slot volgt).

